

عوامل مؤثر جنگ عربستان علیه یمن

مهدی نطق‌پور^۱

مهدی بزرگ‌زاده^۲

علی اکبری^۳

سید فردین رضایی^۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۴/۰۶

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۱/۲۴

چکیده

تحقیق حاضر، تحت عنوان "عوامل مؤثر جنگ عربستان علیه یمن" با هدف پاسخگویی به این سؤال که عوامل مؤثر جنگ عربستان علیه یمن کدام است؟ با بهره‌گیری از روش توصیفی - تحلیلی و ابزار تحقیق شامل پرسشنامه، در نمونه آماری تحقیق به شکل پیمایشی اجرا شد. برای رسیدن به اهداف پرسشنامه‌های تحقیق، تعداد ۴۰ نفر شامل خبرگان، اساتید و کارشناسان، به‌عنوان نمونه آماری تحقیق انتخاب شدند. در مجموع، پرسشنامه شامل ۱۵ سؤال براساس طیف پنج‌درجه‌ای تهیه و اجزای آن شامل اطلاعات فردی، گویه‌های سنجش و... است. یافته‌های حاصل پرسشنامه‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و شاخص‌های آمار توصیفی و آمار استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در این تحقیق، ضمن بحث در خصوص تعریف، اهداف و ویژگی‌های جنگ، اهمیت، ساختار سیاسی و راهبرد دفاعی عربستان، موقعیت راهبردی، وضعیت سیاسی و جریان زیدیه، وقوع تحولات در یمن و تجاوز عربستان به کشور یمن به دلیل ناآرامی‌های یمن و عوامل مؤثر این جنگ، پرداخته شده است. در پایان تحقیق در پاسخ به پرسش اصلی تحقیق تحت عنوان «عوامل مؤثر جنگ عربستان علیه یمن کدامند؟» به مهم‌ترین عوامل جنگ عربستان علیه یمن شامل: واکنش عربستان به تحولات داخلی یمن با توجه به اهمیت جغرافیایی و موقعیت راهبردی یمن، نگرانی از تشکیل دولت شیعه در شمال یمن و تأثیر آن بر جمعیت قابل توجه شیعه عربستان، رقابت راهبردی عربستان با ایران و جلوگیری از نفوذ و دخالت ایران در یمن، استیصال عربستان در مقابل جبهه مقاومت و تبدیل گفتمان مقاومت به یک منزلت هژمونیک در سطح منطقه، پرداخته شده است.

کلید واژه‌ها: جنگ؛ عربستان؛ یمن

mnnoori@yahoo.com

drmbzadeh@gmail.com

nilooreza88@gmail.com

۱- استادیار دانشگاه جامع امام حسین (ع)

۲- استادیار دانشگاه جامع امام حسین (ع)

۳- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد مطالعات راهبردی

۴- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد دانشگاه جامع امام حسین (ع)

مقدمه

منطقه جنوب غرب آسیا و شمال آفریقا سرزمین اولین تمدن‌ها در جهان است. این منطقه که محل اتصال سه قاره اروپا، آسیا و آفریقا است، به دلیل منابع سرشار انرژی و وجود اقوام و مذاهب فرهنگ‌های مختلف و همچنین خاستگاه ادیان الهی، از اهمیت ژئوپلیتیکی خاص برخوردار است. از منظر امنیتی هیچ‌گونه ترتیبات امنیتی پایدار و توافق‌شده در آن وجود ندارد. به‌رغم پیشرفت نظام‌های امنیت منطقه در سراسر جهان و بعد از پایان جنگ سرد و در چارچوب تحولات جهانی شدن هنوز این منطقه فاقد ترتیبات امنیتی نهادینه‌شده است. تروریسم، افراطی‌گری، جرائم سازمان‌یافته دولت‌های ضعیف، مداخلات قدرت‌های فرامنطقه‌ای و به‌ویژه جنگ‌های اخیر از جمله چالش‌ها و موانع امنیتی عمده است. مهم‌ترین رقیب منطقه‌ای ایران، کشور عربستان است که همواره جمهوری اسلامی ایران را به تلاش برای صدور انقلاب، گسترش تفکر شیعی و برهم‌زدن ثبات محیط پیرامونی، متهم می‌کند. وحشت آل‌سعود از الگوگیری کشورهای منطقه از نوع نظام سیاسی ایران که همان نمونه موفق مردم‌سالاری دینی است، آنان را به اتخاذ سیاست‌های مخرب، واداشته است.

جنبش انصارالله در یمن متشکل از شیعیان زیدی در منطقه صعده است. با وقوع انقلاب اسلامی در ایران زیدی‌ها امیدوار شدند که دوباره مذهب و حکومت زیدیه را زنده کنند و در این جهت، پیروزی انقلاب اسلامی، تأثیر شگرفی در روحیه آنها داشت و اولین هیئت خارجی که برای تبریک پیروزی انقلاب اسلامی به ایران آمد از کشور یمن بود. اهمیت یمن به حدی است که بسیاری از تحلیل‌گران سیاسی معتقدند که تحولات این کشور بر کل منطقه غرب آسیا تأثیر می‌گذارد.

بیان مسئله

بی‌تردید جنگ، شگفت‌انگیزترین پدیده اجتماعی است که در طول تاریخ در جوامع و مناطق مختلف جهان رخ داده است. در واقع، تاریخ بشریت با کشمکش‌های مسلحانه آغاز شده است. تقریباً تمامی مناطق جهان شاهد این پدیده بوده است، از جمله این مناطق، منطقه جنوب غرب آسیا است که در طول تاریخ، به‌ویژه در عصر حاضر شاهد جنگ‌های متعددی مانند جنگ اعراب و اسرائیل، عراق و ایران، جنگ ۳۳ روزه حزب‌الله و رژیم صهیونیستی، داعش و... بوده است، از جمله این جنگ‌ها که در حال حاضر در منطقه در حال انجام است، جنگ عربستان و متحدانش علیه کشور یمن است. عربستان سعودی را می‌توان یکی از تأثیرگذارترین قدرت‌های منطقه در غرب آسیا دانست. این

کشور در طول دهه‌های گذشته، سیاست خارجی خاصی را در پیش گرفته که عمدتاً به محافظه‌کاری و احتیاط، معروف بوده است، اما این کشور در چندسال اخیر با کنار گذاشتن سنت‌های سابق در سیاست خارجی خود به تغییر رویکرد و اتخاذ سیاست خارجی تهاجمی روی آورده است. یمن کشوری دارای سابقه اصیل و تاریخی است. موقعیت جغرافیایی یمن نیز همچون جمهوری اسلامی ایران موقعیت راهبردی و سوق‌الجیشی است، تحولات یمن را نمی‌توان جدا از تحولات کلان منطقه راهبردی جنوب غرب آسیا و خارج از روند بیداری اسلامی که با مخالفت نظام سلطه مواجه شده است، دانست. در همین راستا، پس از فرار منصور هادی رئیس‌جمهور مستعفی و پیشروی ارتش و نیروهای مردمی یمنی در مناطق جنوبی کشور، عربستان سعودی به‌اتفاق متحدانش عملیات نظامی خود را در این کشور آغاز کردند که در این پژوهش به بررسی جنگ عربستان و یمن می‌پردازیم. در واقع، دغدغه این پژوهش این است که چون کشور جمهوری اسلامی ایران در منطقه حیاتی جنوب غرب آسیا واقع شده است و منافع جمهوری اسلامی ایران اقتضا می‌کند که نسبت به تحولات محیط منطقه‌ای بی‌تفاوت نباشد، براین اساس، این تحقیق درصدد شناسایی عوامل مؤثر شروع و استمرار جنگ عربستان علیه یمن است.

هدف تحقیق

شناخت عوامل مؤثر بر جنگ عربستان علیه یمن

پرسش اصلی تحقیق

عوامل مؤثر بر جنگ عربستان علیه یمن کدامند؟

روش تحقیق

تحقیق حاضر به‌لحاظ هدف از نوع کاربردی و از حیث روش، از نوع توصیفی - تحلیلی است. ابزار تحقیق از طریق فیش‌برداری و جمع‌آوری مطالب و اطلاعات و اسناد با استفاده از پایان‌نامه‌ها، فصل‌نامه‌ها، ماهنامه‌های تحلیلی، رجوع به سایت‌های اینترنتی، مقالات منتشر شده و پرسشنامه با کمک صاحب‌نظران است.

قلمرو موضوعی شامل بررسی جنگ عربستان و یمن و بازه زمانی آن، از شروع تحولات و هم‌زمان با بیداری اسلامی در منطقه یعنی از سال ۲۰۱۱ و به‌ویژه از ۲۵ مارس ۲۰۱۵، زمان حمله عربستان و متحدانش به یمن تاکنون است، قلمرو مکانی تحقیق کشور یمن است.

باتوجه به موضوع این پژوهش، جامعه آماری این پژوهش حدوداً ۲۰۰ نفر است که با روش نمونه‌گیری هدف‌مند در حد کفایت انتخاب شد. ویژگی‌های جامعه آماری این پژوهش شامل افرادی

دارای تحصیلات عالی دانشگاهی با مدرک کارشناسی به بالا و دارای کار مطالعاتی و عضویت در میزهای هم‌اندیشی در حوزه یمن و تحولات این کشور و یا دارای کار اطلاعاتی و یا عملیاتی در حوزه جنگ عربستان علیه یمن و به‌طور کلی اساتید و پژوهشگران خبره در حوزه جنوب غرب آسیا و عربستان و یمن است. به این منظور تعداد ۴۰ نفر از نخبگان و اندیشمندان که شامل اعضای میز تحقیقاتی یمن در پژوهشکده دفاعی امنیتی، اعضای میز تحقیقاتی یمن در مرکز اندیشه‌سازان نور، سازمان اطلاعات سپاه، پژوهشگران دانشکده فرهنگی، پژوهشگران دانشکده پیامبر اعظم (ص)، پژوهشگران پژوهشکده مطالعات بین‌الملل انتخاب و پرسشنامه به آنان تحویل داده شد که در نهایت تعداد ۳۹ پرسشنامه تکمیل و عودت یافت.

ادبیات و مبانی نظری تحقیق

تعریف جنگ

در خصوص جنگ، تعاریف متعددی از سوی اندیشمندان مرتبط با موضوع ارائه شده است که برخی از مهم‌ترین آنها شامل موارد زیر است:

در نظرگاه‌های اندیشمندان جامعه‌شناس، جنگ به‌عنوان پدیده‌ای اجتماعی مطرح می‌شود. به‌صورت روشن‌تر، جنگ، نوعی کوشش و فعالیت اجتماعی قلمداد می‌شود که دارای شور، احساسات و تأثیرات دسته‌جمعی است. به عبارتی، جنگ، غنی‌ترین منبع الهام احساسات و تأثیرات دسته‌جمعی قلمداد می‌شود. در کل، جنگ، شکلی از رفتار اجتماعی است که دارای شور و احساسات زیاد است و به‌صورت وسیع در تاریخ و طبیعت، توزیع شده است (بوتول، ۱۳۶۴: ۷۰).

آلن بیرو: واژه جنگ از ریشه آلمانی ویرا گرفته شده است که به‌معنای آزمون نیرو با استفاده از اسلحه بین ملت‌ها (جنگ خارجی) یا گروه‌های رقیب در داخل یک کشور (جنگ داخلی) صورت می‌گیرد.

موریس دوورژه: جنگ، عبارت از استعمال خشونت جسمی برای حل و فصل تعارضات است و سیاست یعنی استعمال وسایل غیرخشن یا بهتر بگوییم با خشونت کم‌تر.

گاستون بوتول: جنگ، مبارزه مسلحانه و خونین بین گروه‌های سازمان‌یافته است (ادیبی سده،

۱۳۷۹: ۲).

اهداف جنگ

برخی از اندیشمندان علوم اجتماعی هدف از جنگ را پیروزی بر رقیب برای ملزم ساختن و انقیاد تام او، کسب اراضی و مایملک دشمن، تحمیل ادعاهای خود بر دشمن و اجبار او به قبول آنها می‌دانند (ادیبی سده، ۱۳۷۹: ۶).

ویژگی‌های جنگ

از مهم‌ترین ویژگی‌های جنگ آن است که می‌باید دو یا چند گروه مستقل که هر یک در منطقه جغرافیایی خاصی سکونت دارند، موجود باشند؛ گروه‌های مستقل از یکدیگر باید با همدیگر در ارتباط باشند؛ بین گروه‌های مختلف اجتماعی باید ارتباطات ستیزه‌آمیزی برقرار باشد؛ این ارتباطات گروه‌های مختلف اجتماعی باید از نظم و ترتیب خاصی برخوردار باشد (ادیبی سده، ۱۳۷۹: ۷).

جنگ و سیاست

سیاست‌هایی که ماهیت توسعه‌طلبانه و تجاوزکارانه داشته باشند، می‌توانند موجب شروع و بسط جنگ‌های منطقه‌ای یا بین‌المللی شوند (ادیبی سده، ۱۳۷۹: ۱۶).

اهمیت جغرافیای عربستان سعودی

قرار گرفتن عربستان در میان دو آبراه مهم جهان (خلیج فارس و دریای سرخ) به این کشور موقعیت ژئوپلیتیکی خاصی بخشیده است، ولی استفاده از هر دو آبراه فوق‌الذکر مساوی است با عبور از تنگه هرمز و تنگه باب‌المندب که اولی تحت نفوذ ایران و دومی تحت نظر جمهوری یمن است (گودوین، ۱۳۸۳: ۹۱).

ساختار سیاسی عربستان

حکومت عربستان، پادشاهی است و ماهیت و ساختار قدرت در این کشور منحصربه‌فرد است. همه‌چیز در خاندان سعود خلاصه می‌شود تا آنجا که عربستان تنها کشوری در جهان است که نام خاندان حاکم را یدک می‌کشد. از ویژگی‌های منحصربه‌فرد این کشور، فقدان قانون اساسی مدون تا سال ۱۹۹۲ میلادی بوده است که نمایانگر بی‌تفاوتی خاندان سعود به این مهم است و از تاریخ ۳۱ ژانویه ۱۹۹۲ دارای قانون اساسی شد. براساس قانون اساسی جدید نظام حکومتی عربستان نظام سلطنتی است و حکومت بین فرزندان پسر عبدالعزیز بن عبدالرحمن موروثی است (گودوین، ۱۳۸۳: ۹۲).

راهبرد و دکترین دفاعی عربستان

دکترین نیروهای مسلح عربستان در زمان ملک عبدالله و قبل از او بر مبنای پدافند از کشور و حفظ رژیم سلطنتی آل سعود استوار بوده است و پس از مرگ ملک عبدالله و به قدرت رسیدن سلمان و فرزندش محمد (وزیر دفاع) رویکردهای آفندی و تهاجمی نیز در دستور کار راهبردی و دکترین نظامی عربستان قرار گرفته است (<http://basirat.ir/fa/news/286346/>).

کشور یمن

کشور یمن، یکی از کشورهای عرب مسلمان منطقه است که دارای حدود ۵۲۷۹۷۰ کیلومتر مربع مساحت و ۲۸۹۱۵۲۸۴ میلیون نفر جمعیت است که ۶۰ تا ۶۵ درصد آنها سنی (عمدتاً شافعی) و ۳۵ تا ۴۰ درصد آنها شیعه (عمدتاً زیدی) است. این کشور دارای ۳۷۴۶ کیلومتر مرز است که ۱۴۵۸ کیلومتر با عربستان، ۲۸۸ کیلومتر با عمان و ۲۰۰۰ کیلومتر آن، مرز دریایی است. یمن از شمال به کشور عربستان سعودی، از شرق به کشور عمان، از جنوب به خلیج عدن و از غرب به دریای سرخ محدود است. (رستمی، ۱۳۹۶: ۶).

موقعیت راهبردی یمن

یمن در جنوب شبه جزیره عرب قرار گرفته و مرزهای دریایی گسترده‌ای در دریای سرخ و نیز خلیج عدن دارد. موقعیت راهبردی این کشور به لحاظ اشراف بر شاخ آفریقا از طریق مرزهای دریایی جنوب و غرب یمن و نیز جزیره سوکاترا، اهمیت ویژه‌ای به این کشور داده است؛ به علاوه، اشراف این کشور بر تنگه باب‌المنندب، اهمیت مضاعفی به آن از نظر تأمین امنیت انرژی و حمل‌ونقل کالا بخشیده است. در واقع، درصد زیادی از رفت و آمدی که در کانال سوئز صورت می‌گیرد، از باب‌المنندب هم می‌گذرد. پس به همان میزان که کانال سوئز حائز اهمیت است، باب‌المنندب هم مهم است (التیام‌نیا، باقری دولت آبادی و نیک‌فر، ۱۳۹۵: ۱۷۴).

در واقع، باب‌المنندب یکی از آبراه‌های حیاتی شرق و غرب است که اقیانوس هند و دریای عرب را به دریای سرخ و مدیترانه متصل می‌کند. بندر عدن نزدیک‌ترین نقطه راهبردی یمن به باب‌المنندب و در حکم جبل الطارق آسیاست. هر نیروی نظامی که بر این منطقه مسلط شود، می‌تواند بر شاخ آفریقا و دریای سرخ استیلا داشته باشد و حتی با بستن تنگه باب‌المنندب کانال سوئز را بدون استفاده سازد (جعفری ولدانی، ۱۳۷۲: ۴۹).

درباره اهمیت تنگه یادشده در حوزه ترانزیت، می‌توان گفت براساس آمار موجود حدود پنج تا

شش درصد تولید نفت جهان هر روز از این تنگه به سمت کانال سوئز و از آنجا به دیگر نقاط جهان منتقل می‌شود. سالانه حدود ۲۱ هزار کشتی حامل انواع کالاها نیز از باب‌المنذب عبور می‌کند. براساس ارزیابی‌های اداره اطلاعات انرژی آمریکا در سال ۲۰۱۳، مقدار نفتی که روزانه از این تنگه عبور می‌کند، حدود سه میلیون و ۸۰۰ هزار بشکه است که این رقم معادل شش درصد تجارت نفت جهانی به‌شمار می‌آید (<http://www.tasnimnews.com/fa/news/1394/07/18/883606>).

دارابودن سواحل طولانی در دریای سرخ و دریای عرب و نیز وجود بندرهای مهمی مانند «عدن»، «حدید» و «فحاء» که به اهمیت راهبردی یمن می‌افزاید. با توجه به موقعیت راهبردی یمن، می‌توان گفت که عامل جغرافیا نقش تعیین‌کننده‌ای در این کشور داشته است. موقعیت راهبردی یمن سبب توجه قدرت‌های توسعه‌طلب مانند امپراتوری عثمانی، بریتانیا، ایتالیا، عربستان سعودی، آمریکا و شوروی سابق به این کشور شده و رقابت آنها و پاره‌پاره شدن سرزمین یمن را به دنبال داشته است (<http://alwahabiyah.com/fa/Article/View/2375>).

یکی از دلایل توجه امارات و عربستان به یمن جنوبی، پروژه مشهور «مدینه انور» است. این پروژه در سال ۲۰۰۶ با حضور بیش از ۱۵۰ شرکت بزرگ جهانی به تصویب رسید. هدف از این طرح، تبدیل نمودن عدن و منطقه «الحره» در این استان به یک گلوگاه اقتصادی میان افریقا و شبه‌جزیره عربستان است (<http://www.tabyincenter.ir/qadim/index.php/menu-examples/child57>).

وضعیت سیاسی یمن

جمهوری یمن از جمله چهار کشور عربی است که در سال ۲۰۱۱م. شاهد آغاز تغییر حکومت دیکتاتوری در نتیجه موج گسترده اعتراض‌های مردمی و تغییر حکومت دیکتاتوری بود، عبدالله صالح در طول دوران ۳۳ ساله حکومت خود، یمن را در مسیر دیکتاتوری، ایجاد نظام تک‌حزبی، قانون‌شکنی گسترده، بروز جنگ‌های داخلی و وابسته کردن امنیت ملی به قدرت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای هدایت کرد. در این مدت، افزایش دوبرابری جمعیت فقیر، فساد گسترده دولتی، افزایش میزان بیکاری و گسترش تهدیدهای امنیتی از نتایج حکومت او بود. آغاز بیداری اسلامی در تونس و مصر که به برکناری «زین‌العابدین بن علی» و «حسنی مبارک» از قدرت انجامید، موجب شد مردم یمن نیز به تاسی از مردم تونس، مصر، لیبی و بحرین، اعتراض‌های ضدحکومتی گسترده‌ای علیه حکومت دیکتاتوری این کشور راه‌اندازی کنند. با وجود اینکه عبدالله صالح و نیروهای امنیتی یمن تلاش زیادی انجام دادند تا اعتراض‌های ضدحکومتی در این کشور را متوقف کنند، اما نتوانستند بر عزم جدی مردم یمن برای

براندازی رژیم عبدالله صالح، فائق آیند. تحولات یمن به واسطه هم‌مرز بودن با عربستان سعودی و همچنین قراردادن تنگه «باب‌المنذب» در این کشور، برای قدرت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای نیز حائز اهمیت است. بیش از ۳/۴ میلیون بشکه نفت روزانه از تنگه باب‌المنذب روانه بازار می‌شود. براین اساس، شورای همکاری خلیج فارس به رهبری عربستان سعودی و با کمک‌های مستقیم آمریکا نیز در سرکوب و متوقف کردن اعتراض‌های ضدحکومتی در یمن به رژیم صالح کمک کردند، اما این کمک‌ها نیز نتوانست مانع برکناری عبدالله صالح از قدرت شود (فصلنامه فرهنگ و ادبیات انقلاب اسلامی، ۱۲ بهمن ۱۳۹۴: ۱۹).

در نهایت، اگرچه با طرح شورای همکاری خلیج فارس و آمریکا، «منصور هادی» در یک انتخابات تک‌نامزدی و فرمایشی توانست زمام امور را در دست بگیرد و مانع تحقق اهداف واقعی انقلاب مردمی یمن شود، اما علی عبدالله صالح پس از ۳۳ سال به‌ناچار از قدرت کنار رفت (<http://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/goes/ym.html>).

جریان زیدیه و حوثی‌ها

حوثی‌ها به شیعیان زیدیه چهارامامی گفته می‌شود که استان صعده در شمال یمن، محل اصلی تمرکز آنهاست. مؤسس این جریان، حسین بدرالدین الحوثی بود. او در سال ۲۰۰۴ توسط نیروهای ارتش یمن به قتل رسید. این جریان بخشی از ترکیب جمعیتی و سیاسی یمن است و در تمامی تحولات و سازوکارهای سیاسی که از زمان سرنگونی علی عبدالله صالح (رئیس‌جمهور پیشین یمن) در فوریه ۲۰۱۲ در یمن شکل گرفته و تاکنون هم ادامه دارد، حضور فعال دارد (صادقی و احمدیان، ۱۳۸۸: ۲۶۴). ریشه اصلی اختلاف حوثی‌ها که از اختلاف زیدی‌ها با حکومت مرکزی نشئت می‌گیرد، به تغییر حکومت یمن در سال ۱۹۶۲ میلادی بازمی‌گردد. در این زمان رژیم امامت منحل و رژیم جمهوری تشکیل شد. درعین حال، سیاست‌های علی عبدالله صالح (رئیس‌جمهور پیشین یمن) نیز نارضایتی زیدی‌ها را دامن زده بود و باعث شد مخالفت آنها با حکومت مرکزی افزایش یابد. در واقع، در بررسی ریشه‌های نارضایتی زیدی‌ها باید به سیاست‌های اشتباه دولت در امر خدمات، بهداشت، اشتغال و... نیز اشاره کرد.

در سال ۱۹۹۲ میلادی، گروهی سیاسی که شباب‌المؤمنین نامیده می‌شد و پایه‌ای برای شکل‌گیری گروه حوثی به‌شمار می‌آمد، در وعده (مرکز فعالیت زیدی‌ها) تشکیل شد. هدف آن، تربیت جوانان زیدی بود. این گروه به‌مرور فعالیت‌های خود را افزایش داد و طرفداران بسیاری در میان زیدی‌ها پیدا

کرد. به دنبال گسترش فعالیت‌های گروه یادشده که در چارچوب فعالیت‌های خدماتی و آموزشی صورت می‌گرفت، علی عبدالله صالح مخالفت شدید خود را با این فعالیت‌ها اعلام کرد؛ چراکه چنین فعالیت‌هایی را به منزله تهدیدی سیاسی علیه دولت خود تلقی می‌کرد، از این رو، دولت یمن تصمیم به رویارویی با گروه حوثی گرفت. به عبارت دیگر، زمینه‌های مخالفت با گروه حوثی شکل گرفت و در نهایت مخالفت حکومت با گروه حوثی، منجر به دستگیری رهبر این گروه (حسین بدرالدین الحوثی) شد (جوکار، ۱۳۹۱: ۲۴).

در سال ۲۰۰۳ هنگام دیدار علی عبدالله صالح از مناطق شمال یمن، جوانان مؤمن (شاخه‌ای از حوثی‌ها) استقبال گرمی از وی به عمل آوردند و با وجود اختلاف‌هایی که بین گروه حوثی و حکومت وجود داشت، مبارزه‌ای بین آنها دیده نمی‌شد؛ اما نقطه عطف تیرگی روابط این گروه با دولت مرکزی زمانی بود که نیروهای امنیتی در ژوئن ۲۰۰۴ به بهانه شکایت تعدادی از شهروندان برای دستگیری و بازجویی از رهبر حوثی (حسین الحوثی)، به منزل او هجوم بردند. پس از آن، طرفداران حوثی به مقابله با نیروهای حکومتی پرداختند و تعدادی از نیروهای دو طرف (۲۶۳ نفر) کشته و زخمی شدند. بدین ترتیب، اولین دور «جنگ‌های وعده» آغاز شد (صادقی و احمدیان، ۱۳۸۸: ۲۶۴).

توافقنامه حوثی‌ها و دولت یمن: مدت کوتاهی پس از اعلام استعفای باسندوه از نخست‌وزیری و کنترل نیروهای مردمی و انصارالله بر مقر نخست‌وزیری، ساختمان تلویزیون، مؤسسات دولتی و چند پایگاه ارتش؛ نمایندگان عبدالملک الحوثی رهبر جنبش انصارالله برای امضای توافقنامه آشتی وارد صنعاء شدند و به ساختمان ریاست جمهوری رفتند (ایران بازگو، ۱ مهر ۱۳۹۳).

وقوع تحولات در یمن و تجاوز عربستان به این کشور

اعتراض‌های سرتاسری در یمن علیه حکومت و رئیس‌جمهور آن (علی عبدالله صالح)، از ۱۴ ژانویه ۲۰۱۱ میلادی، جهت انجام اصلاحات در این کشور آغاز شد، اما در روزهای پایانی ژانویه ۲۰۱۱ میلادی، مخالفین خواستار کناره‌گیری رئیس‌جمهوری این کشور از قدرت شدند و در ۳ فوریه اعتراض‌های مخالفین به اوج رسید که با برخوردهای خونی و خشونت‌آمیز حاکمیت با مردم معترض روبه‌رو شد (فیروزکلانی، ۱۳۹۴: ۱۶۹).

در این میان، کشور عربستان به عنوان بازیگر فعال در یمن، جهت کنترل اوضاع و جلوگیری از تشدید مخالفت‌ها، با عنوان کردن طرحی در شورای همکاری خلیج فارس، خواهان روی کار آمدن حکومت دست‌نشانده خود پس از حکومت علی عبدالله صالح بود. طبق این طرح که با عنوان ابتکار خلیجی نیز

شناخته می‌شود و در ده بند خلاصه شده است، از علی عبدالله صالح خواسته شد تا ظرف مدت یک ماه از قدرت کناره‌گیری کند (کاردان، ۱۳۹۰: ۱۶۸ - ۱۶۹).

پس از برگزاری انتخابات در یمن و روی کار آمدن عبدربه منصور هادی به‌عنوان تنها کاندیدای ریاست‌جمهوری، نمایندگان حاضر در نشست‌های گفتگوی ملی، سعی در ارائه سیاست‌هایی جهت کاهش اختلاف‌ها در یمن و تحقق خواست‌های اعتراض‌کنندگان داشتند. در این میان، عنوان‌شدن طرح تمرکززدایی عبدربه منصور هادی در نشست گفتگوی ملی اعتراض‌حوثی‌ها را برانگیخت. این طرح بر تقسیم شمال یمن به چهار منطقه فدرالی و جنوب این کشور به دو منطقه فدرالی تأکید می‌کرد، اما جنبش حوثی‌ها ضمن رد این طرح، هدف از آن را تقسیم کشور به مناطق ثروتمند و فقیر عنوان کردند. در همین حال، ساکنان جنوب یمن نیز با رد طرح عبدربه منصور هادی، خواهان خودمختاری یا استقلال کامل جنوب شدند (رئسی، ۱۳۹۴: ۱۲۱).

پس از بی‌نتیجه‌ماندن مذاکرات بین دولت و جنبش حوثی، عبدالملک بدرالدین حوثی، نامه‌ای برای منصور هادی، (رئیس‌جمهور یمن) ارسال کرد. او در این نامه، راهکارهایی را برای پایان‌بخشیدن به اعتراض‌های خیابانی مطرح کرد (رئسی، ۱۳۹۴: ۱۲۲). به‌دنبال عدم‌تغییر رویه در سیاست‌های منصور هادی پس از نامه رهبر حوثی، اعتراض‌های گسترده مردمی در مخالفت با افزایش بهای سوخت و حذف یارانه حامل‌های انرژی، باعث آغاز مرحله نوینی در حیات سیاسی جنبش حوثی شد. این اعتراض‌ها به‌مثابه تحولی جدید در یمن بود که حوثی‌ها رهبری آن را عهده‌دار شدند، به‌این‌ترتیب، تظاهرات گسترده‌ای در شهرهای مختلف یمن شامل: صنعا، وعده، تعز، اب، حدیده، بیضاء، جوف، مارب و... برگزار شد. در این‌بین، حزب کنگره مردم، حزب ناصری و حزب سوسیالیست نیز به اعتراض‌ها پیوستند (رئسی، ۱۳۹۴: ۱۲۲).

آتش تظاهرات در یمن پس از سخنرانی سیدعبدالملک حوثی، در تاریخ ۲۷ مردادماه ۱۳۹۳ شعله‌ورتر شد و تظاهرات میلیونی در یمن رخ داد. پس از همراهی مردم با حوثی‌ها، این گروه صنعا را تصرف کردند (رئسی، ۱۳۹۴: ۱۲۴). به‌دنبال تصرف صنعا از جانب گروه حوثی و همراهی سایر گروه‌های معترض با حوثی‌ها، عبدربه منصور هادی در نامه‌ای به شورای امنیت، صدور قطعنامه برای حمایت از خود را خواستار شد. او همچنین با درخواست از شورای امنیت سازمان ملل متحد، خواهان حمایت از اقدام نظامی کشورهای عضو شورای همکاری خلیج‌فارس علیه حوثی‌ها شد (BBC, 16/3/2015).

از این رو، کشور عربستان در چارچوب ائتلافی از کشورهای عربی اکثریت سنی، شامل: بحرین، مصر، اردن، کویت، مراکش، قطر، سودان و امارات متحده عربی که دربرگیرنده تمام کشورهای شورای همکاری خلیج فارس به جز عمان می‌شد، در روز ۲۶ مارس ۲۰۱۵ عملیات موسوم به طوفان قاطعیت را علیه یمن و حوثی‌ها آغاز کرد (فیروز کلائی، ۱۳۹۴: ۱۷۱).

دلایل ناآرامی‌ها در یمن

به‌طور کلی، مهم‌ترین ویژگی‌های سیاسی و نظام حزبی یمن پس از ادغام و نیز از دلایل مهم انقلاب مردم یمن و ناآرامی‌های سال ۲۰۱۱ به بعد در یمن می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

الف) اقتدارگرایی و تمامیت‌خواهی: حکومت علی عبدالله صالح در زمره رژیم‌های اقتدارگرای مبتنی بر تسلط حزب سیاسی حاکم محسوب می‌شود. در این نظام سیاسی اگرچه میزانی از رقابت انتخاباتی تحمل می‌شود، اما عملاً حزب حاکم با بهره‌گیری از مجموعه‌ای از ابزارها موقعیت مسلط را به دست می‌آورد. در خصوص پیروزی کنگره خلق عمومی باید توجه داشت که این جریان به‌مثابه حزب حاکم از مجموعه‌ای از ابزارها برای پیروزی در انتخابات به‌وجه احسن استفاده می‌کرد (التیام‌نیا، باقری دولت آبادی و نیک‌فر، ۱۳۹۵: ۱۷۷).

ب) مشکلات و فساد اقتصادی گسترده: مطبوعات گزارش می‌دهند که حکومت یمن را فساد عظیمی که در تمام سطوح بوروکراسی وجود دارد، احاطه کرده است. به‌طور کلی می‌توان گفت که فساد گسترده و ویژگی الیگارشیک حکومت و اقتدارگرایی مبتنی بر هژمونی حزبی در یمن، نارضایتی احزاب و گروه‌های سیاسی مخالف را برانگیخته و بحران مشروعیت عمیقی را در این کشور ایجاد کرده است (التیام‌نیا، باقری دولت آبادی و نیک‌فر، ۱۳۹۵: ۱۷۸).

ج) بی‌ثباتی و ناامنی داخلی: شورش‌ها و قیام‌های مردمی که رژیم‌های بن علی و مبارک را درنوردید، همچنان ادامه یافت. علاوه بر مناقشات سرزمینی با کشورهای همسایه، وابستگی اقتصادی و فنی به کشورهای دیگر به ناپایداری در یمن دامن زده است (التیام‌نیا، باقری دولت آبادی و نیک‌فر، ۱۳۹۵: ۱۷۹).

د) بیکاری و ناامنی غذایی: فساد گسترده، فرار سرمایه، در کنار تنزل و فرسایش شدید زیست‌محیطی، بیکاری بالا و جنگ‌های مداوم در یمن به ایجاد بحران انسانی شدید منجر شده است، به‌گونه‌ای که درصد بالایی از مردم یمن از ناامنی غذایی و نبود خدمات بهداشتی رنج می‌برند (التیام‌نیا، باقری دولت آبادی و نیک‌فر، ۱۳۹۵: ۱۸۰).

جنگ عربستان سعودی علیه یمن و واکنش جامعه بین‌الملل

در بیانیه پنج کشور عربی شامل: عربستان، بحرین، امارات، قطر و کویت موسوم به «بیانیه ریاض» ادعا شده است که به دلیل حمایت از مردم یمن و به درخواست جناب عبد ربه منصور هادی رئیس‌جمهوری آن، تصمیم گرفتیم مردم یمن را از تجاوز شبه‌نظامیان «حوثی» که همچنان ابزار قدرت‌های خارجی هستند و از برهم‌زدن امنیت و ثبات یمن برادر، دست برنمی‌دارند، نجات دهیم (<http://www.jahannews.com/analysis/414388>).

موافق: کشورهای موافق حمله ائتلاف به سرکردگی عربستان شامل رژیم صهیونیستی، دولت خودگردان فلسطین، بنگلادش، کانادا، امریکا، فرانسه، بریتانیا، ترکیه، افغانستان و جیوتی می‌باشند که ضمن صدور اعلامیه از مداخله خارجی در یمن پشتیبانی می‌کنند (<http://pedianews.ir/wiki>).

بی‌طرف: سازمان ملل متحد؛ فرهان حق، سخنگوی وکیل پارلمان سازمان ملل گفته است که سازمان ملل «به دنبال جزئیات بیشتر است» و اضافه کرده است که سازمان ملل اعتقادی به مداخله نظامی بر حل کردن مشکلات یمن ندارد. همچنین کشورهای عمان، اندونزی، چین، تونس و الجزایر هم بی‌طرف بوده‌اند (<https://wikivisually.com/lang-fa/wiki>).

مخالف: اتحادیه اروپا با این مداخله نظامی مخالفت کرده و اظهار داشته است که مداخله نظامی این بحران را حل نخواهد کرد. علاوه بر این کشورهای عراق، ایران، سوریه، حزب الله لبنان و جبهه مردمی آزادی فلسطین با یورش نظامی به یمن مخالفت کرده‌اند (<https://wikivisually.com/lang-fa/wiki>).

کثرت قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل: آنچه در مورد بحران یمن قابل توجه است، کثرت قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل است. بحران سوریه با وجود تعدد بازیگران منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای و همچنین نقش و جایگاه تعیین‌کننده‌ای که در تغییر توازن و ساختار منطقه‌ای و بین‌المللی دارد، تنها شاهد یک قطعنامه فصل هفتی شورای امنیت بوده است، اما بحران یمن از آغاز تحولات و با وجود اهمیت کم‌تر و اثرگذاری محدودتر نسبت به بحران سوریه، ۶ قطعنامه فصل هفتی شورای امنیت را تجربه کرده است (خبرگزاری فارس چهارشنبه ۰۲ اسفند ۱۳۹۶ - ۱۷:۱۳). مهم‌ترین این قطعنامه‌ها، قطعنامه ۲۲۱۶ است. پیش‌نویس قطعنامه ۲۲۱۶ پیش‌تر از سوی اردن و به نمایندگی از اعضای شورای همکاری خلیج فارس ارائه شده بود که شورای امنیت ضمن پذیرش بی‌چون و چرای مفاد پیش‌نویس، آن را به قطعنامه تبدیل کرد. در این ماجرا امریکا و عربستان از رهگذر تطمیع و تهدید، دیگران را مجاب

کردند تا قطعنامه ۲۲۱۶ را نیز مانند سایر قطعنامه‌های مربوط به یمن، ذیل فصل هفتم منشور سازمان ملل متحد تصویب نمایند. قطعنامه مذکور در ۲۵ فروردین ۹۵ و در اثنای جلسه بررسی اوضاع یمن، با ۱۴ رأی مثبت اعضای دائم و غیردائم و یک رأی ممتنع روسیه تصویب شد (<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1393/06/31/506361>).

عوامل و اهداف مؤثر مداخله عربستان در یمن

تحلیلگران مسائل سیاسی دلایل مختلفی را در بیان علل حمله عربستان به یمن برشمرده و اظهارنظرهای متفاوتی را در مورد نتایج این تهاجم وحشیانه مطرح کرده‌اند. اما بی‌شک این تجاوز، توجیه بی‌تفاوتی و بلکه حمایت و همراهی کشورهای سلطه‌گر و حتی سلطه‌پذیر و نیز نهادهای بین‌المللی با این ائتلاف خودساخته امکان‌پذیر نیست، مگر اینکه همانند سایر رویدادهای مشابه، به نوعی در جهت تأمین منافع غرب و به‌ویژه امریکا تعریف شده باشد.

الف) عوامل مؤثر و اهداف منطقه‌ای و داخلی عربستان: در این رابطه می‌توان عوامل متعددی را برای حکام سعودی متصور شد، به‌عنوان مثال، از دیرباز تسهیل در دسترسی به آب‌های خلیج عدن و تسلط بر باب‌المنندب یکی از آرزوهای بزرگ خاندان آل سعود به‌شمار می‌رفته است، به‌همین دلیل است که وزیر دفاع عربستان در اظهاراتی گستاخانه به خود اجازه می‌دهد تا در سایه سکوت و همراهی سازمان ملل و کشورهای غربی، علناً از کشورگشایی و الحاق استان حضرموت و احتمالاً استان المهره به خاک عربستان به‌عنوان یکی از اهداف اصلی حمله به یمن نام ببرد.

از سوی دیگر، با بررسی نقشه منطقه مشخص خواهد شد که هم‌اکنون شبه‌جزیره عربستان در احاطه کامل کشورهای انقلابی ایران، عراق، سوریه، یمن، حزب‌الله لبنان و آتش‌زیر خاکستر در مصر و سایر کشورهای هم‌جوار قرار دارد و طبیعی است که حکام دیکتاتور آل سعود و هم‌پیمانان وی، برای زهرچشم‌گرفتن و انتقام از انقلابیون سایر کشورهای مورد اشاره و رهایی از آثار احتمالی و ناخواسته نهضت بیداری اسلامی بر ساختار حکومت‌های فاسد و پوسیده خویش و همچنین جلوگیری از قدرت‌گرفتن حوثی‌های یمن و به تبع آن تقویت روحیه مخالفین اهل سنت و به‌خصوص شیعیان تحت ستم عربستان، تضعیف و تخریب کشورهای نوپای انقلابی را هدف خود قرار دهند.

جلوگیری از نفوذ و دخالت ایران در یمن، هدف دیگری است که به شکل پنهان و آشکار از سوی حکام عرب و غربی‌ها برای این جنگ مطرح شده است و این در حالی است که جمهوری اسلامی بارها هرگونه دخالت در امور داخلی کشورها را نپذیرفته و تنها بر سیاست حمایت سیاسی و معنوی از

مظلوم، تأکید داشته است.

در رابطه با سایر اهداف نیز می‌توان به مواردی مانند: ترس از رسیدن دموکراسی به عربستان، تلاش برای جلوگیری از بیداری اسلامی و انحراف مسیر انقلاب یمن، جابه‌جایی قدرت و کنارزدن فرزندان شاه سابق از ساختار سیاسی عربستان، تسهیل برای تغییرات داخلی عربستان و جانشینی محمدبن سلمان، مانور قدرت و اثبات کارآمدی نسل دوم شاهزادگان سعودی، تسهیل در دسترسی عربستان به آب‌های خلیج عدن و تسلط بر باب‌المنذب، واکنش عربستان به تحولات داخلی یمن با توجه به اهمیت جغرافیایی و موقعیت راهبردی یمن برای عربستان، ایجاد روحیه سلحشوری مبتنی بر حس ناسیونالیستی به شهروندان عربستان، رقابت راهبردی عربستان با ایران و جلوگیری از نفوذ و دخالت ایران در یمن، وحشت عربستان از توافق اروپا و آمریکا با ایران و تنه‌اماندن عربستان در منطقه، تقویت پایگاه و هابیت، تضعیف موقعیت شیعیان در یمن و جلوگیری از اتحاد آنها با اهل سنت، بازگرداندن مجدد یک هم‌پیمان دیکتاتور به حکومت و قدرت‌نمایی برای اثبات نقش ادعایی رهبری جهان عرب، جلب توجه غربی‌ها و تأثیرگذاری بر روند مذاکرات و کاهش نگرانی‌های ناشی از توافق احتمالی گروه ۵+۱ با ایران و درنهایت رفع اثرات نامطلوب دیپلماسی ضعیف و همچنین جبران خسارت جنگ‌ها و سیاست‌های شکست‌خورده قبلی آل‌سعود و بازگرداندن روحیه سلحشوری مبتنی بر حس ناسیونالیستی به شهروندان عربستانی اشاره کرد (هدایتی، روزنامه کیهان، ۲۳ شهریور ۱۳۹۴).

ب) نقش جبهه استکبار جهانی و فرامنطقه‌ای: از نگاه فرامنطقه‌ای، مهم‌ترین اهداف جبهه استکبار جهانی از زمینه‌سازی برای بروز جنگ و ایجاد درگیری بین عربستان و یمن را می‌توان در موضوعات ذیل خلاصه نمود:

تحقق سیاست «تفرقه بینداز و حکومت کن»، از طریق دامن‌زدن به اختلافات قومی و قبیله‌ای و دینی و مذهبی در سرزمین‌های اسلامی، نسل‌کشی مذهبی از طریق تداوم و گسترش جنگ‌های نیابتی بین مسلمانان، اثبات و اثربخش‌نمودن سیاست اسلام‌هراسی و ناکارآمد نشان‌دادن نظام اسلامی از طریق ایجاد ناامنی در منطقه، افزایش تسلط بیشتر بر کشورهای منطقه از طریق درگیر ساختن آنها با یکدیگر، فراهم‌نمودن شرایط تجزیه کشورهای اسلامی به کشورهای کوچک با قابلیت کنترل بیشتر، افزایش فروش محصولات نظامی بنگاه‌های تسلیحاتی غرب و مهم‌تر از همه، منحرف‌نمودن افکار عمومی جهان اسلام از مقابله با دشمنان اصلی و درنهایت تخریب امکانات و زیرساخت‌های حیاتی جهان اسلام و چپاول منابع کشورهای اسلامی و حتی‌المقدور حذف و تضعیف دین اسلام و جلوگیری از پیشرفت

مسلمین است (هدایتی، روزنامه کیهان، ۲۳ شهریور ۱۳۹۴).

تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق

توصیف آزمودنی‌ها

در این بخش به تشریح آمار توصیفی افراد پاسخ‌دهنده به پرسشنامه می‌پردازیم که به‌عنوان نمونه تعدادی از نتایج آماری مربوط به پاسخگویان و تجزیه و تحلیل‌ها، به شرح زیر است:

توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب تحصیلات: جامعه مورد تحقیق برحسب تحصیلات به ۳ گروه کارشناسی و کارشناسی ارشد و دکتری تقسیم شدند که، ۷/۷ درصد جامعه مورد تحقیق دارای تحصیلات کارشناسی، ۲۵/۶ درصد کارشناسی ارشد و ۶۶/۷ درصد دارای تحصیلات دکتری می‌باشند. براین اساس بیش از ۹۲ درصد جامعه مورد تحقیق دارای تحصیلات کارشناسی ارشد و دکتری هستند که برای یک تحقیق علمی، مطلوب است.

توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب سازمان محل خدمت: ترکیب جامعه مورد تحقیق از نظر سازمان محل خدمت شامل ۶ گروه است که ۱۷/۹ درصد جامعه مورد تحقیق در دانشکده و پژوهشکده پیامبر اعظم دانشگاه جامع امام حسین (علیه‌السلام)، ۱۵/۴ درصد سازمان اطلاعات سپاه، ۱۵/۴ درصد مرکز مطالعاتی اندیشه‌سازان نور و ۱۵/۴ درصد دانشکده و پژوهشکده مطالعات بین‌الملل، ۲۰/۵ درصد میز مطالعاتی پژوهشکده دفاعی و امنیتی و ۱۵/۴ درصد در دانشکده فرهنگی و اجتماعی خدمت می‌نمایند.

توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب سابقه خدمتی: افراد مورد پژوهش براساس سابقه خدمتی در ۴ گروه با سابقه خدمتی ۱ - ۵ سال، ۵ - ۱۰ سال، ۱۱ - ۱۵ سال و بیشتر از ۱۵ سال خدمت تقسیم شدند که سابقه خدمتی پاسخگویان ۲۳/۱ درصد کم‌تر از ۱ - ۵ سال، ۱۵/۴ درصد ۵ - ۱۰ سال، ۱۵/۴ درصد ۱۱ - ۱۵ سال، ۲۵/۶ درصد بیشتر از ۱۵ سال است. ۲۰/۵ درصد از افراد به این سؤال پاسخی نداده‌اند.

تحلیل داده‌ها

توزیع میانگین و انحراف معیار پاسخ‌های مربوط به پرسش تحقیق «علل و عوامل جنگ عربستان علیه یمن»، دارای ۱۵ شاخص است که توزیع فراوانی آنها به شرح زیر است:

فصلنامه مدیریت و پژوهش‌های دفاعی، سال شانزدهم، شماره ۸۵، پاییز و زمستان ۱۳۹۶

جدول ۱: توزیع فراوانی شاخص‌های علل و عوامل جنگ عربستان علیه یمن

میانگین	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		شاخص‌ها
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۳,۸۵	۲۳,۰۸	۹	۵۳,۸۵	۲۱	۱۰,۲۶	۴	۱۰,۲۶	۴	۲,۵۶	۱	جابه‌جایی قدرت و کنارزدن فرزندان شاه سابق از ساختار سیاسی عربستان؛ تسهیل برای تغییرات داخلی عربستان و جانشینی محمد بن سلمان
۴,۱۸	۲۸,۲۱	۱۱	۶۱,۵۴	۲۴	۱۰,۲۶	۴	۰	۰	۰	۰	مانور قدرت و اثبات کارآمدی نسل دوم شاهزادگان سعودی
۴,۳۳	۴۳,۶	۱۷	۴۸,۷	۱۹	۵,۱	۲	۲,۶	۱	۰	۰	تسهیل در دسترسی عربستان به آب‌های خلیج عدن و تسلط بر باب‌المندب
۴,۵۶	۵۶,۴	۲۲	۴۳,۶	۱۷	۰	۰	۰	۰	۰	۰	استیصال عربستان در مقابل جبهه مقاومت و رسیدن گفتمان مقاومت به یک منزلت هژمونیک در سطح منطقه
۴,۶۹	۶۹,۲	۲۷	۳۰,۸	۱۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	واکنش عربستان به تحولات داخلی یمن باتوجه به اهمیت جغرافیایی و موقعیت راهبردی یمن برای عربستان
۴,۱۸	۳۰,۸	۱۲	۵۹,۰	۲۳	۷,۷	۳	۲,۶	۱	۰	۰	جبران خسارت جنگ‌ها (نیابتی) و سیاست‌های شکست‌خورده قبیله آل سعود
۳,۰۳	۰	۰	۲۳,۱	۹	۵۹,۰	۲۳	۱۵,۴	۶	۲,۶	۱	ایجاد روحیه سلحشوری مبتنی بر حس ناسیونالیستی به شهروندان عربستان
۳,۶۹	۱۵,۴	۶	۴۳,۶	۱۷	۳۵,۹	۱۴	۵,۱	۲	۰	۰	ایجاد ائتلاف موسوم به اسلامی و نه عربی (با دعوت از پاکستان و ترکیه) جهت ایجاد چالش برای ایران از طریق یمن
۴,۶۷	۶۶,۷	۲۶	۳۳,۳	۱۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰	رقابت راهبردی عربستان با ایران و جلوگیری از نفوذ و دخالت ایران در یمن
۴,۶۹	۷۱,۸	۲۸	۲۵,۶	۱۰	۲,۶	۱	۰	۰	۰	۰	نگرانی از تشکیل دولت شیعه در شمال یمن و تأثیر آن بر جمعیت قابل‌توجه شیعه عربستان
۳,۷۷	۱۵,۴	۶	۵۱,۳	۲۰	۲۸,۲	۱۱	۵,۱	۲	۰	۰	تقویت پایگاه و جایگاه وهابیت در یمن وحشت عربستان از توافق اروپا و آمریکا با ایران و تنه‌اماندن عربستان در منطقه
۳,۴۱	۲,۶	۱	۵۶,۴	۲۲	۲۰,۵	۸	۲۰,۵	۸	۰	۰	تحقق سیاست تفرقه بینداز و حکومت یکن در سرزمین‌های اسلامی توسط محور غربی-عربی
۳,۸۲	۱۵,۴	۶	۶۱,۵	۲۴	۱۲,۸	۵	۱۰,۳	۴	۰	۰	تلاش آمریکا برای ایجاد اجماع جهانی و یک ائتلاف برای ورود مستقیم یا غیرمستقیم به درگیری احتمالی ایران و عربستان
۴,۰۳	۲۸,۲	۱۱	۵۶,۴	۲۲	۵,۱	۲	۱۰,۳	۴	۰	۰	حفظ منافع غرب به‌ویژه آمریکا به‌لحاظ تسلط بر تنگه باب‌المندب و دریای سرخ و کشور یمن باتوجه به موقعیت راهبردی آن

علل و عوامل جنگ عربستان علیه یمن

عوامل مؤثر جنگ عربستان علیه یمن

براساس نظرات پاسخ‌دهندگان، میانگین مربوط به شاخص‌های علل و عوامل جنگ عربستان علیه یمن ۴/۰۵ است که این عدد از میانگین متوسط ۳ بالاتر است، همچنین میانگین تمامی شاخص‌ها از میانگین متوسط ۳ بالاتر است، یعنی از نظر پاسخگویان همه موارد به‌عنوان علل و عوامل جنگ عربستان علیه یمن مورد پذیرش می‌باشند.

بررسی فرض بهنجاری بودن داده‌ها

یکی از مفروضات به‌کارگیری آزمون‌های پارامتریک، بهنجاری بودن توزیع جامعه مورد نظر است، لذا قبل از به‌کارگیری هر نوع آزمونی، ابتدا باید توزیع جامعه مشخص شود تا بتوان آزمون‌های متناسب با شکل توزیع جامعه را به‌کار برد. با توجه به اینکه سؤالات در سطح رتبه‌ای اندازه‌گیری شده‌اند، پس از جمع‌آوری، مشخصات یک متغیر فاصله‌ای را پیدا می‌نمایند، اما برای استفاده از آماره‌های پارامتریک، لازم است توزیع مقیاس از توزیع بهنجار تبعیت نماید. برای این منظور، معمولاً یکی از آزمون‌های نیکویی پرازش مورد استفاده قرار می‌گیرد. در این پژوهش آزمون کولموگروف - اسمیرنوف برای مقایسه توزیع نمرات هریک از مؤلفه‌های پنج‌گانه پژوهش با توزیع بهنجار استفاده شد. نتایج این آزمون در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲: آزمون کولموگروف اسمیرنوف (تست نرمالیته)

تعداد	۳۹
میانگین	۴,۰۵
انحراف معیار	۰,۳۰۷
آمار Z	۰,۵۰۷
معنی‌داری دوسویه	۰,۹۵۹
علل و عوامل جنگ عربستان علیه یمن	

براساس داده‌های جدول فوق، معنی‌داری دوسویه مؤلفه ذکر شده، در همه موارد از معنی‌داری در سطح آلفای ۰/۰۵ بزرگ‌تر است ($P \leq 0/05$) و به این معناست که مقیاس‌ها دارای توزیع بهنجار (نرمال) هستند، لذا در این موارد ما مجاز به استفاده از آزمون‌های پارامتریک هستیم. لذا محقق برای پاسخگویی به سؤالات تحقیق، از آزمون t میانگین تک‌نمونه، به‌عنوان یکی از آزمون‌های پارامتریک استفاده نموده است.

آزمون تی تک‌نمونه‌ای: برای مشخص نمودن معنی‌داری پاسخ‌ها، از آزمون تی تک‌متغیره استفاده

شد که نتایج مربوط به پرسش‌های تحقیق آن در جدول شماره ۴ ارائه شده است.
سؤال: علل و عوامل جنگ عربستان علیه یمن کدامند؟ به منظور بررسی سؤال فوق از آزمون تی تک‌نمونه استفاده شد که در ادامه آمده است:

جدول ۴: آزمون تی یک‌متغیره

مقدار آزمون $t = 3$								سؤال فرعی شماره یک
سطح اطمینان ۰/۹۵		اختلاف میانگین	سطح معنی‌داری	درجه آزادی	آماره t	میانگین	تعداد	
حد بالا	حد پایین							
۰/۱۵	۰/۹۵	۱/۰۵	۰/۰۰	۳۸	۲۱/۳۴۱	۴/۰۵	۳۹	

نتایج جدول نشان می‌دهد که سطح معنی‌داری مؤلفه علل و عوامل جنگ عربستان علیه یمن کم‌تر از میزان خطا ۰/۰۵ است و می‌توان به خروجی‌های آزمون اطمینان کرد.

نتیجه‌گیری

علل و عوامل جنگ عربستان علیه یمن: در میان ۱۵ شاخص علل و عوامل جنگ عربستان علیه یمن و براساس یافته‌های تحقیق که در جدول شماره ۲ فصل چهار منعکس شده است، شاخص‌های شماره ۵ «واکنش عربستان به تحولات داخلی یمن با توجه به اهمیت جغرافیایی و موقعیت راهبردی یمن برای عربستان» و شماره ۱۰ «نگرانی از تشکیل دولت شیعی در شمال یمن و تأثیر آن بر جمعیت قابل توجه شیعیان عربستان» به‌عنوان مهم‌ترین علل و عوامل شناخته شده‌اند و بالاترین امتیاز را دارا هستند و شاخص شماره ۷ «ایجاد روحیه سلحشوری مبتنی بر حس ناسیونالیستی به شهروندان عربستان» به‌عنوان کم‌ترین علل و عوامل جنگ عربستان علیه یمن از نظر پاسخ‌دهندگان بوده است. بنابراین، در پاسخ به سؤال تحقیق می‌توان پاسخ داد: همه شاخص‌های مربوط به علل و عوامل جنگ عربستان علیه یمن بیش از حد متوسط می‌باشند. مقایسه میانگین‌های شاخص‌ها نشان می‌دهد که در خصوص علل و عوامل جنگ عربستان علیه یمن به ترتیب اولویت، مهم‌ترین عامل مربوط به شاخص: «۱. واکنش عربستان به تحولات داخلی یمن با توجه به اهمیت جغرافیایی و موقعیت راهبردی یمن برای عربستان، ۲. نگرانی از تشکیل دولت شیعه در شمال یمن و تأثیر آن بر جمعیت قابل توجه شیعه عربستان، ۳. رقابت راهبردی

عربستان با ایران و جلوگیری از نفوذ و دخالت ایران در یمن، ۴. استیصال عربستان در مقابل جبهه مقاومت و رسیدن گفتمان مقاومت به یک منزلت هژمونیک در سطح منطقه، ۵. تسهیل در دسترسی عربستان به آب‌های خلیج عدن و تسلط بر باب‌المندب، ۶. مانور قدرت و اثبات کارآمدی نسل دوم شاهزادگان سعودی، ۷. جبران خسارت جنگ‌ها (نیابتی) و سیاست‌های شکست‌خورده قبلی آل‌سعود، ۸. حفظ منافع غرب به‌ویژه امریکا به‌لحاظ تسلط بر تنگه باب‌المندب و دریای سرخ و کشور یمن باتوجه‌به موقعیت راهبردی آن، ۹. جابه‌جایی قدرت و کنارزدن فرزندان شاه سابق از ساختار سیاسی عربستان و تسهیل برای تغییرات داخلی عربستان و جانشینی محمدبن‌سلمان، ۱۰. تلاش امریکا برای ایجاد اجماع جهانی و یک ائتلاف برای ورود مستقیم یا غیرمستقیم به درگیری احتمالی ایران و عربستان، ۱۱. تحقق سیاست «تفرقه بینداز و حکومت بکن» در سرزمین‌های اسلامی توسط محور غربی - عربی، ۱۲. تقویت پایگاه و جایگاه وهابیت در یمن، ۱۳. ایجاد ائتلاف موسوم به اسلامی و نه عربی (با دعوت از پاکستان و ترکیه) جهت ایجاد چالش برای ایران از طریق یمن، ۱۴. وحشت عربستان از توافق اروپا و امریکا با ایران و تنه‌اماندن عربستان در منطقه، ۱۵. ایجاد روحیه سلحشوری مبتنی بر حس ناسیونالیستی به شهروندان عربستان» می‌باشند، لذا شواهد و قرائن معتبر طبق یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که ریاض از این مسئله که دولتی شیعه و نزدیک به ایران در مجاورت مرزهای این کشور بر سرکار آید، خشنود نیست و آن را درعین‌حال که برهم‌زننده موازنه قدرت در منطقه می‌داند، تهدیدی برای صدور نفت خام این کشور از تنگه باب‌المندب و دریای سرخ نیز محسوب می‌کند.

منابع

۱. ادیبی سده، مهدی (۱۳۷۹)، *جامعه‌شناسی جنگ و نیروهای نظامی*، تهران: انتشارات سمت.
۲. اشرفی، جمال (۱۳۹۲)، *نگاهی به پیشنه جنبش اسلامی در یمن*، مطالعه موردی: التجمع الیمنی للإصلاح، *فصلنامه تخصصی پژوهش‌های منطقه‌ای*، شماره ۱۰.
۳. بوتول، گاسن (۱۳۵۰)، *تبعی در ستیزه‌جویی*، ترجمه حسن پویان، تهران، چاپخش تنهائی، ج، ۱۳۶۳، جامعه‌شناسی اسپنسر، شیراز: انتشارات بخش علوم اجتماعی دانشگاه شیراز.
۴. التیام‌نیا، رضا؛ باقری دولت‌آبادی، علی و نیک‌فر، جاسب (۱۳۹۵)، *بررسی زمینه‌ها و اهداف ملاحظات خارجی عربستان و امریکا*، *فصلنامه پژوهش‌های راهبردی سیاست*، شماره ۱۸.
۵. جعفری ولدانی، اصغر (۱۳۷۲)، *عربستان: نگاه به یمن*، *مجله اطلاعات سیاسی - اقتصادی*،

شماره ۶۹ و ۷۰.

۶. رستمی، علی‌اکبر (۱۳۹۶)، قدرت‌طلبی و آینده اقتصاد عربستان با تأکید بر جنگ یمن، فصلنامه خلیج فارس و امنیت، سال هجدهم، شماره ۱۶۸.
۷. رئیسی، محمد (۱۳۹۴)، جنبش انصارالله، تاریخ، عقاید، سیر تحول، تهران: مؤسسه اندیشه‌سازان نور.
۸. صادقی، حسین و احمدیان، حسن (۱۳۸۹)، دگرگونی جایگاه منطقه‌ای یمن: امکانات و چالش‌ها، فصلنامه راهبرد، شماره ۵۶.
۹. فصلنامه فرهنگ و ادبیات انقلاب اسلامی تاریخ ثبت: ۱۲ بهمن ۱۳۹۴: ۱۹.
۱۰. فیروزکلانی، عبدالکریم (۱۳۹۴)، تحلیلی بر مهم‌ترین علل تهاجم نظامی ائتلاف تحت رهبری عربستان به یمن، فصلنامه تخصصی پژوهش‌های منطقه‌ای، شماره ۱۵.
۱۱. کاردان، عباس (۱۳۹۰)، نگاهی به فرایندها و جریان‌های اسلام‌گرا در یمن، ویژه‌بیداری اسلامی در خاورمیانه، تهران: انتشارات مؤسسه ابرار معاصر.
۱۲. گودوین، ویلیام ف. (۱۳۸۳)، عربستان سعودی، ترجمه فاطمه شاداب، تهران: نشر ققنوس.
۱۳. هدایتی، احمدرضا (۱۳۹۴)، روزنامه کیهان، ۲۳ شهریور ۱۳۹۴.
- Schmitz, Charles(2014), “YEMENS NATIONAL DIALOGUE”, the middle east institute, www.mei.edu/content/yemens-national-dialogue
 - BBC(a) (2015),“YEMEN CONFLICT: IRANIAN BOAT “CARRYING WEAPONS” SEIZED”, Available at: www.bbc.com/news/world-middle-east-34401246, Access date:8/3/2016
 - <http://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/goes/ym.html48>
- العالم (۱۳۹۵)، «آغاز مذاکرات صلح یمن در کویت»، قابل دسترسی در: <http://fa.alalam.ir/news/1810750>، تاریخ دسترسی: ۱۳۹۵/۱/۳.
 - بی‌بی‌سی (۱۳۹۳)، قابل دسترسی در: www.bbc.com/persian، تاریخ دسترسی: ۱۳۹۵/۱/۲۲.
 - جهان‌بین، سایت بصیرت <http://basirat.ir/fa/news/286346/> تاریخ دسترسی: ۳ بهمن ۱۳۹۴.
 - حاج‌صمدی، محمدصادق (۱۳۹۴)، «مروری بر گذشته و حال جنوبی‌ترین کشور شبه‌جزیره عرب»، قابل دسترسی در: www.vatanemrooz.ir/newspaper/blockprint/138765، تاریخ دسترسی: ۱۳۹۵/۳/۲.

۵. خبرگزاری تسنیم (۱۳۹۴)، «اهمیت راهبردی نظامی و اقتصادی تنگه باب‌المنده»، قابل دسترسی در: <http://www.tasnimnews.com/fa/news/1394/07/18/883606>
۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی (ایرنا)، (۱۳۹۴)، «واکنش متناقض روسیه به رأی ممتنع این کشور به قطعنامه ضد یمنی شورای امنیت»، قابل دسترسی در: <http://www.irna.ir/fa/News/81574214>، تاریخ دسترسی: ۱۳۹۵/۱/۲۹.
۷. جوکار، مهدی (۱۳۹۱)، «بررسی نقش امریکا و عربستان در یمن»، قابل دسترسی در: www.iail.ir، اصل ممنوعیت توسل به زور
۸. سایت تبیان، ۳۱ شهریور ۱۳۹۳، <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1393/06/31/506361>
۹. سایت تحلیلی وهابیت، ۱۳۹۲/۸/۲۸، <http://alwahabiyah.com/fa/Article/View/2375>
۱۰. <http://www.borhan.ir/NSite/FullStory/News/?Id=3821>، تاریخ دسترسی: ۱۳۹۴/۱۱/۲۰.
۱۱. نیکو، حمید (۱۳۹۴)، «بیداری اسلامی و چشم‌انداز اسلام‌گرایی در یمن»، قابل دسترسی در: <http://www.iranemoaser.com/content440>، تاریخ دسترسی: ۱۳۹۵/۲/۱۴.
۱۲. پنجشنبه، ۳ اسفند ۱۳۹۶، <http://alwahabiyah.com/fa/Article/View/237551>
۱۳. چهارشنبه، ۲۸ مهر ۱۳۹۵، <http://www.tabyincenter.ir/qadim/index.php/menu-examples/child57>
14. <http://www.afghanpaper.com>
15. <http://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/goes/ym.html>